

Sygn. akt **III AUa 106/15**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 października 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Marek Borkiewicz

Sędziowie: SSA Ewa Cyran

SSA Iwona Niewiadowska-Patzer (spr.)

Protokolant: st. insp. sąd. Dorota Cieślik

po rozpoznaniu w dniu 8 października 2015 r. w Poznaniu

sprawy **W. N.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P.**

o rentę rodzinną

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 5 listopada 2014 r. sygn. akt VII U 3338/14

1. o d d a l a apelację;
2. zasadza od pozwanego na rzecz odwołującej kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej.

SSA Iwona Niewiadowska-Patzer	SSA Marek Borkiewicz	SSA Ewa Cyran
-------------------------------	----------------------	---------------

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 29 maja 2014r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P. przyznał W. N. prawo do renty rodzinnej na stałe od 1 listopada 2013r. tj. od miesiąca złożenia wniosku.

Wnioskodawczyni odwołała się od powyższej decyzji domagając się przyznania renty od 1 stycznia 2012r. tj. od dnia uznania za zmarłego R. N.. Na rozprawie przed Sądem Okręgowym sprecyzowała datę na 2 stycznia 2012r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu wyrokiem z dnia 5 listopada 2014r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał odwołującej W. N. prawo do renty rodzinnej po uznanym za zmarłego mężu R. N., poczynając od 2 stycznia 2012r. oraz zasądził od pozwanego na rzecz odwołującej W. N. kwotę 180zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

Podstawą rozstrzygnięcia Sądu były następujące ustalenia i rozważania:

W dniu 20 grudnia 1980r. odwołująca W. N. zawarła związek małżeński z R. N..

W dniu 13 marca 2001r. R. N. wyszedł z domu i już nie powrócił. Odwołująca tego samego dnia zgłosiła zaginięcie męża na Policji, jednakże pomimo poszukiwań prowadzonych na terenie całej Polski, ogłoszeń w prasie i telewizji, nie udało się jej odnaleźć męża. Do dnia zaginięcia odwołująca pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej.

W dniu 19 października 2012r. odwołująca złożyła Sądowi Rejonowego Poznań- Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu wniosek o uznanie R. N. za zmarłego.

Postanowieniem z dnia 11 lipca 2013r. Sąd Rejonowy Poznań –Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu (sygn. akt V Ns 1674/12), na wniosek W. N., uznał za zmarłego R. N. ze skutkiem na dzień 1 stycznia 2012r. o godzinie 24.00. Powyższe postanowienie uprawomocniło się z dniem 2 sierpnia 2013r. Na podstawie powyższego prawomocnego orzeczenia odwołująca złożyła wniosek o sporządzenie aktu zgonu męża.

W dniu 1 stycznia 2012r. R. N. spełnił warunki wymagane do uzyskania renty z tytułu trwałej i całkowitej niezdolności do pracy.

W dniu 26 listopada 2013r. odwołująca zgłosiła wniosek o przyznanie prawa do renty rodzinnej po mężu R. N. od dnia 1 stycznia 2012r.

Zaskarżoną decyzją pozwany organ rentowy przyznał W. N. prawo do renty rodzinnej od 1 listopada 2013r. tj. od miesiąca złożenia wniosku.

Sąd Okręgowy wskazał, że kwestią sporną w sprawie była data przyznania świadczenia. Zdaniem wnioskodawczynie świadczenie winno być jej przyznane od dnia uznania jej męża za zmarłego, natomiast organ rentowy przyjął, że od miesiąca złożenia wniosku o rentę rodzinną.

Sąd Okręgowy przytoczył treść art.65 ust. 1 i 2 oraz art.67 ust.1 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. 2013.1440) określające warunki konieczne do uzyskania prawa do renty rodzinnej po zmarłym mężu przez wdowę.

W ocenie Sądu wnioskodawczynie spełniła warunki do przyznania jej prawa do renty.

Sąd I instancji powołując się na treść art. 129 podkreślił, że dyspozycja ta dotyczy osoby uprawnionej, która posiadała wiedzę o dacie śmierci żywiciela, co potencjalnie umożliwia jej zachowanie terminu określonego w art.129 ust.2 ustawy. Art.129 ust.2 ustawy stanowi bowiem, że w razie zgłoszenia wniosku o rentę rodzinną w miesiącu przypadającym bezpośrednio po miesiącu, w którym nastąpiła śmierć ubezpieczonego, emeryta lub rencisty, rentę rodzinną wypłaca się od dnia śmierci, nie wcześniej jednak niż od dnia spełnienia warunków do renty przez uprawnionych członków rodziny.

Z treści powołanego przepisu nie wynika sposób wypłaty renty rodzinnej osobie uprawnionej, której żywiciel został uznany za zmarłego orzeczeniem sądu powszechnego. Toteż Sąd Okręgowy oparł się na wykładni art.129 ustawy emerytalnej co do osoby, która na podstawie art.29 §1 k.c. została uznana za osobę zmarłą. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 14 maja 2006r. (I UK 320/05) stwierdził, że w szczególnej sytuacji, jaka jest ubieganie się o rentę rodzinną po osobie, która została uznana za zmarłą zgodnie z regułami wynikającymi z art.29§1 k.c., nie można przepisu art.129 ust.1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS wyklądać zgodnie z jego dosłownym brzmieniem, przyjmując, że o dacie wypłaty świadczenia decyduje data wniosku o to świadczenie.

W rozpoznawanej sprawie sądowe uznanie męża ubezpieczonej za zmarłego potwierdziło jej formalne uprawnienie do wystąpienia o rentę rodzinną, ale w rzeczywistości pozostawało ono nadal w zawieszeniu do momentu

uprawomocnienia się postanowienia o uznaniu za zmarłego oraz uzyskania przez odwołującą na tej podstawie aktu zgonu, stanowiącego dla pozwanego dowód umożliwiający wydanie decyzji o przyznaniu prawa do renty rodzinnej.

Odwołująca nie mogła złożyć wniosku o rentę wcześniej, a wykładnia art. 129 ustawy emerytalnej zastosowana przez pozwanego doprowadziła do sytuacji, w której W. N., nie mając żadnego wpływu na swoją sytuację faktyczną i prawną, była pozbawiona środków utrzymania, które zapewniłaby jej renta rodzinna.

Wobec powyższego Sąd podzielił stanowisko odwołującej i na zasadzie art.477¹⁴ §2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawczyni prawo do renty rodzinnej po zmarłym R. N. w sposób określony w punkcie I sentencji wyroku.

O kosztach Sąd orzekł w punkcie II wyroku na podstawie art.98 k.p.c. oraz przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawę opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U.2013.490).

Apelację od powyższego wyroku złożył pozwany organ rentowy, który zaskarżył wyrok w całości. Wyrokowi zarzucił naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie przepisu art.129 ust.1 w związku z art.65 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r, o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. 2013.1440) przez przyjęcie, że odwołująca ma prawo do renty rodzinnej po uznanym za zmarłego mężu R. N. poczynając od 2 stycznia 2012r,

Apelujący wniósł o zmianę wyroku i oddalenie odwołania.

Apelujący podniósł, że w sprawie istnieją wątpliwości co do dołożenia należytej staranności w terminie złożenia przez odwołującą wniosku o uznanie za zmarłego, który został złożony blisko 10 miesięcy po dacie uznanej śmierci.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela ustalenia Sądu I instancji oraz ich ocenę prawną. Nie zachodzi zatem konieczność ponownego szczegółowego ich przytaczania.

Istota sporu w rozpoznawanej sprawie sprowadza się do wyjaśnienia czy istnieją przesłanki do przyznania odwołującej prawa do renty rodzinnej po zmarłym mężu od daty uznania go zmarłego.

Zgodnie z treścią art. 129 ust.1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. 2015.748 j.t) „świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu, z uwzględnieniem ust. 2. (ust.1) W razie zgłoszenia wniosku o rentę rodzinną w miesiącu przypadającym bezpośrednio po miesiącu, w którym nastąpiła śmierć ubezpieczonego, emeryta lub rencisty, rentę rodzinną wypłaca się od dnia śmierci, nie wcześniej jednak niż od dnia spełnienia warunków do renty przez uprawnionych członków rodziny”.(ust.2).

Sąd I instancji dokonał prawidłowej analizy tego przepisu podnosząc, że redakcja ustępu drugiego cytowanego artykułu świadczy o celu, jakiemu służy renta rodzinna czyli zapewnieniu ciągłości dostarczania środków utrzymania dla uprawnionego członka rodziny i to od dnia śmierci osoby, po której świadczenie przysługuje.

Słusznie Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że przepisy te dotyczą sytuacji, gdy data śmierci żywiciela jest znana i tylko odpowiednia staranność i aktywność osoby uprawnionej decyduje o chwili złożenia wniosku o świadczenie.

Zupełnie inaczej natomiast przedstawia się sytuacja, gdy jedyny żywiciel jest osobą zaginioną, a uznanie za zmarłego w świetle art.29§1 k.c. może nastąpić, jeżeli upłynęło lat dziesięć od końca roku kalendarzowego, w którym według istniejących wiadomości jeszcze żył.

Powyższy problem został dostrzeżony w orzecznictwie sądów, w szczególności Sądu Najwyższego, który wielokrotnie wypowiadał się na ten temat stwierdzając, że „w szczególnej sytuacji, jaką stanowi przypadek ubiegania się o rentę rodzinną po osobie, która uznana została za zmarłą, nie można przepisu art.129 ust.1 u.e.r.f.u.s. wyklądać zgodnie z jego dosłownym brzmieniem, przyjmując, że o dacie wypłaty świadczenia decyduje data wniosku o to świadczenie” (v.wyrok SN z 3.04.2014r. II UK 398/13). Takie też stanowisko Sąd Najwyższy prezentował już w wyrokach z dnia 14 maja 2006r. I UK 320/05, 10 lutego 2012 II UK 146/11 czy 5 października 2006r I UK 117/06, podkreślając, że celem renty rodzinnej jest zapewnienie środków utrzymania osobie uprawnionej już od dnia śmierci ubezpieczonego..

Pogląd ten reprezentowany powszechnie w judykaturze, w ocenie Sądu Apelacyjnego jest trafny i zasługuje na pełną aprobatę. Nie powinna bowiem ujść uwadze indywidualna sytuacja uprawnionych, którzy nie tylko znaleźli się w niezwykle trudnych warunkach spowodowanych osobistą tragedią spowodowaną utratą osoby najbliższej, to także nie mogą podjąć przez okres 10 lat, żadnych czynności pozwalających na uzyskanie świadczeń rekompensujących utratę dochodów osoby zaginionej, która często jest jedynym, a przynajmniej głównym żywicielem rodziny.

W rozpoznawanej sprawie, skoro R. N. ostatnio był widziany w marcu 2001r., to wniosek o uznanie za zmarłego mógł być najwcześniej złożony po 31 grudnia 2011r.

Wnioskodawczyni stosowny wniosek złożyła w październiku 2012r. i Sąd Rejonowy Poznań- Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu, po przeprowadzeniu odpowiedniego postępowania dowodowego, postanowieniem z dnia 11 lipca 2013r. w sprawie V Ns1674/12 uznał R. N. za zmarłego z dniem 1 stycznia 2012r.godzina 24.00.

Wniosek o rentę rodzinną wnioskodawczyni złożyła w dniu 26 listopada 2013r.

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie powołał się na treść art.129 ustawy emerytalnej uznając za uzasadnione przyznanie świadczenia od daty wniosku, a nadto zarzucił odwołującej, że mimo że postanowienie o uznaniu za zmarłego uprawomocniło się w dniu 2 sierpnia 2013r., to wniosek został złożony dopiero w listopadzie 2013r. Zarzut ten zapewne miał wskazywać na brak należytej staranności ze strony uprawnionej.

Kwestię tę wyjaśnił Sąd I instancji ustalając, że złożenie wniosku w listopadzie było spowodowane uzyskaniem dopiero w tym miesiącu aktu zgonu, który to dokument był niezbędny do złożenia wniosku.

Odnosząc się do powyższych ustaleń, należy przypomnieć, że stosownie do § 10 ust.1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 10 października 2011r. zainteresowany zgłaszający wniosek o emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy powinien dołączyć do wniosku m.in. dokumenty stwierdzające datę urodzenia , zaś małżonek ubiegający się o rentę rodzinną, poza tym, dokumenty stwierdzające datę urodzenia i **datę zgonu** osoby, po której ma być przyznana renta rodzinna oraz zawarcie związku małżeńskiego (§ 11 ust.1 pkt1 i 2), przy czym zgodnie z § 17 ut.1 tego rozporządzenia imię, nazwisko, datę urodzenia, datę zawarcia związku małżeńskiego, datę zgonu, stopień pokrewieństwa i powinowactwa oraz przysposobienie ustala się na podstawie dokumentu stwierdzającego tożsamość albo **odpis aktu stanu cywilnego**.

Wobec powyższego zarzut pozwanego okazał się bezpodstawny.

Powyższe ustalenia Sądu I instancji, w ocenie Sądu Apelacyjnego, pozwalały temu Sądowi na uwzględnienie odwołania.

W apelacji pozwany podniósł zarzut, iż interpretacja art.129 ustawy korzystna dla odwołującej nie może być zastosowana, wobec braku staranności ze strony uprawnionej. Pozwany zauważa bowiem, że wniosek o uznanie za zmarłego R. N. został złożony w październiku 2012r., mimo że było to możliwe już w styczniu 2012r.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego zarzut ten nie może skutkować podważenia trafności rozstrzygnięcia Sądu I instancji. Przede wszystkim należy zauważyć, iż tak sformułowany zarzut pojawił się dopiero w apelacji uniemożliwiając

odniesienia się do niego zarówno przez odwołującą jak i dokonanie odpowiednich ustaleń przez Sąd orzekający. W postępowaniu przed Sądem Okręgowym organ rentowy nie podnosił tego argumentu koncentrując się na literalnej wykładni art.129 ustawy emerytalnej.

Nadto należy zauważyć, że jakkolwiek zgłoszenie zarzutu naruszenia prawa materialnego w procesie cywilnym nie podlega żadnym ograniczeniom czasowym, tym niemniej podstawę jego oceny stanowi określony zespół okoliczności faktycznych, które niewątpliwie podlegają ocenie z punktu dopuszczalności ich zgłoszenia -art.381 k.p.c. (por. wyrok SN z 4.09.14 II CSK 709/13).

Mając na uwadze, że podnoszony, nowy, zarzut wymagałby przeprowadzenia w tym zakresie dodatkowego postępowania dowodowego, (co najmniej przesłuchania odwołującej na okoliczność daty złożenia wniosku o uznanie za zmarłego), w sytuacji, gdy wcześniej taka argumentacja się nie pojawiała, w ocenie Sądu Apelacyjnego daje podstawy do pominięcia tego faktu (art.381 k.p.c.)

Wobec powyższego apelacja jako nieuzasadniona z mocy art. 385 k.p.c. podlega oddaleniu

O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono na podstawie art.98 k.p.c w zw. z §12 ust.1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U.nr 163 poz.1349).

SSA Iwona Niewiadowska-Patzer	SSA Marek Borkiewicz	SSA Ewa Cyran
-------------------------------	----------------------	---------------